

Príhovor pani ministerky

Rodová rovnosť - nové otázky, nové výzvy

Medzinárodná konferencia, hotel Bôrik, 18. novembra 2008 o 9.00 h

Vážené dámy, vážení páni,

rodová rovnosť patrí k základným sociálnym a kultúrnym hodnotám Slovenskej republiky. Uvedomujeme si, že ekonomický a sociálny rozvoj bez pokroku v dosahovaní rovnosti žien a mužov nemá šancu na úspech.

Rodová rovnosť vo všeobecnosti prijímaná ako dôležitý cieľ sám osebe a ako prierezová otázka prelínajúca sa všetkými rezortmi je rozhodujúcim základným kameňom všetkých medzinárodne dohodnutých rozvojových zámerov a cieľov. Podporovanie rodovej rovnosti na celom svete, ako aj v rámci celej škály politik a programov a uplatňovanie ľudských práv ženami a dievčatami efektívnym spôsobom sú nápomocné a kľúčové pre dosahovanie Rozvojových zámerov milénia a pre plnenie záväzkov ako sú úplná realizácia Pekinskej akčnej platformy a Káhirskeho akčného programu a Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien.

Nový význam nadobúda rozmer rodovej rovnosti v súvislosti so svetovou finančnou krízou. Nesmieme dopustiť, aby sa dôsledky finančnej krízy prejavili predovšetkým na bedrách žien. Kľúčovým sa stáva udržať zamestnanosť ako základný pilier rovnosti žien a mužov a ich ekonomickej nezávislosti. Súčasťou balíčka opatrení na prekonanie finančnej krízy budú aj efektívnejšie aktívne politiky trhu práce a podpora podnikateliek a podnikateľov na Slovensku. Zvlášť podpora žien podnikateliek si zasluhuje osobitnú pozornosť.

Podpora rovnosti žien a mužov je prierezovou horizontálnou politikou. Jej medzinárodný aspekt zastrešuje Organizácia spojených národov. Jej najdôležitejším dokumentom v oblasti odstraňovania diskriminácie žien je v roku 1979 prijatý Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (CEDAW).

Výbor OSN pre odstránenie diskriminácie žien je hodnotiacim orgánom implementácie uvedeného dohovoru a pred ním sme v júli 2008 obhajovali Druhú, tretiu a štvrtú periodickú správu SR k Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien. Moje ministerstvo v súčasnosti pripravuje materiál, ktorý zadefinuje procesy riešenia odporúčaní naformulovaných Výborom v rámci Záverečných zistení Výboru pre odstránenie diskriminácie žien, ktoré boli doručené Slovenskej republike.

Vážené dámy a páni, dovoľte mi vyzvať Vás k plneniu ustanovení dohovoru ako aj záverečných zistení na všetkých úrovniach Vašej vecnej pôsobnosti tak, aby do roku 2014 v ďalšej periodickej správe mohla vláda Slovenskej republiky v zhode s mimovládnyimi organizáciami konštatovať, že odporúčania Výboru pre odstránenie diskriminácie žien boli náležite naplnené.

Rovnosť žien a mužov ako jedna zo základných zásad Európskej únie, je zakotvená v konkrétnych článkoch Zmluvy o založení Európskeho Spoločenstva a posilnená v jej amsterdamskom znení. Úlohou Spoločenstva je podporovať rovnosť medzi mužmi a ženami a vo všetkých aktivitách sa zameriavať na zamedzenie nerovnosti a podporu rovnosti medzi mužmi a ženami ako aj prijímať opatrenia na boj proti diskriminácii, založenej na pohlaví.

Zásada rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami v otázkach zamestnania a povolania je takisto zakotvená v zmluve o Európskom Spoločenstve. Pre uvedenú oblasť bol

vypracovaný komplexný súbor právnych predpisov o rovnakom zaobchádzaní s mužmi a ženami.

Aktuálne úlohy problematiky žien a mužov vyplývajú z Plánu uplatňovania rovnosti žien a mužov (2006 - 2010), v ktorom Európska komisia stanovila šesť prioritných oblastí ako vykonávací rámec na podporu rovnosti žien a mužov do roku 2010: rovnaká ekonomická nezávislosť pre ženy a mužov, zosúladenie súkromného a pracovného života, rovnocenné zastúpenie v rozhodovacom procese, odstránenie všetkých foriem násilia založeného na rodovej príslušnosti, odstránenie rodových stereotypov, podporovanie rovnosti žien a mužov vo vonkajšej a rozvojovej politike.

Nerovnaké zaobchádzanie s mužmi a ženami je obmedzujúcim faktorom pre hospodársky rast a prosperitu národného hospodárstva a trvalo udržateľný hospodársky, sociálny a environmentálny vývoj.

Vláda Slovenskej republiky sa zaviazala v Programovom vyhlásení na obdobie rokov 2006 - 2010, že pri presadzovaní svojej politiky bude podporovať rovnosť žien a mužov ako dôležitý faktor rozvoja demokracie a realizácie ľudských práv tak, aby sa naplnili záväzky vyplývajúce z Lisabonskej stratégie, ako aj z medzinárodných zmlúv.

V zhode s týmto cieľom vláda SR vytvorila adekvátnejšie inštitucionálne štruktúry pre uplatňovanie rodového hľadiska do všetkých politík a rozhodnutí, ktoré sa prijímajú v rámci rozhodovacích procesov na všetkých úrovniach riadenia spoločnosti. Praktickým výstupom naplnenia tohto cieľa bolo zriadenie Rady vlády SR pre rodovú rovnosť. Rada vlády predstavuje nový model koordinačného, konzultatívneho, poradného a iniciatívneho orgánu vlády Slovenskej republiky pre uplatňovanie princípu rodovej rovnosti, ktorý rešpektuje skúsenosti OSN, Rady Európy, väčšiny členských krajín EÚ ako aj požiadavky MVO zúčastňovať sa tvorby verejnej politiky.

Predpokladom realizácie rovnosti žien a mužov v spoločnosti je zvýšiť účasť žien na politickom rozhodovaní. Súčasná situácia vo väčšine členských štátov a v inštitúciách EÚ nezodpovedá očakávaným výsledkom a v priemere vykazuje dominantné zastúpenie mužov.

Nie som zástankyňou tézy časového posunu, podľa ktorej sa nedostatočné zastúpenie žien časom samo vyrovná v súvislosti so sociálnym a ekonomickým rozvojom spoločnosti. Túto tézu je nutné spochybniť. Je evidentné, že neexistuje žiadna korelácia medzi vysokou úrovňou ekonomického a sociálneho rozvoja demokratickej spoločnosti a počtom žien zúčastňujúcich sa na politickom rozhodovaní. Pre dosiahnutie pokroku budú smerodajné vnútorné pohnútky strán, ktoré zohľadnia rodový mainstreaming vo svojej vlastnej činnosti ale aj mentoring, koučing, zosieťovanie líderiek a predovšetkým dostatočné a dostupné služby a celková infraštruktúra. Podľa správy Svetového ekonomického fóra, ktoré zostavilo na rok 2008 poradie krajín v úspešnosti v oblasti rodovej rovnosti, o poradí v tomto zozname prakticky rozhoduje zastúpenie žien v politike, pretože v ekonomickej oblasti, vo vzdelávaní a zdravotníctve sú rozdiely medzi mnohými krajinami minimálne. V zozname tradične vedú severské krajiny Nórsko, Švédsko a Fínsko, Slovensko je na 64. mieste hlavne zásluhou indexu 0,112 v zastúpení žien v politickej oblasti, keď maximum je 1,0.

Európskym paktom rodovej rovnosti, prijatým v marci 2006 sa členské štáty zaviazali prijať opatrenia na odstránenie rodových rozdielov a na boj proti rodovým stereotypom na trhu práce, osobitne tým, ktoré súvisia so vzdelávaním a rodovo segregovaným trhom práce. Musím zdôrazniť, že podpis za Slovenskú republiku pod uvedeným paktom nechýbal. Postupne sa blížime k dosiahnutiu 60% zamestnanosti žien, ako nám vyplýva z lisabonských cieľov. V súčasnosti predovšetkým prostredníctvom investičných stimulov musíme udržať zamestnanosť žien, aj keď v dôsledku finančnej krízy to vôbec nebude ľahké.

Napriek rastúcej participácii žien na trhu práce v posledných rokoch dlhodobý nám neklesá a pretrvávajú horizontálna a vertikálna segregácia trhu práce a iba nepatrne sa znížil rodový mzdový rozdiel v posledných dvoch rokoch.

S odstraňovaním horizontálnej a vertikálnej segregácie trhu práce má väčšina krajín EÚ problémy. Multidimenzionalita procesov rodovej segregácie sa prejavuje tak na úrovni sektorov, odvetví ako aj povolání a je dôsledkom existujúcich štrukturálnych nerovností trhu práce a vzorcov správania založených na pretrvávajúcich rodových stereotypoch.

Horizontálna a vertikálna segregácia na trhu práce sa až 1/3 podieľa na rodových mzdových rozdieloch. Rozdiel v priemerných mzdách mužov a žien predstavoval v roku 2007 27%. Ako všetci vieme, rozdiely v odmeňovaní sú vyššie v súkromnom sektore a majú tendenciu stúpať s výškou dosiahnutého vzdelania.

Dôsledné sledovanie rodového mzdového rozdielu prostredníctvom Štatistického úradu SR a Komisie pre riadenie a koordináciu prác súvisiacich s Informačným systémom o cene práce Treximy s.r.o. umožní navrhovať stratégie na jeho znižovanie a efektívnu spoluprácu všetkých aktérov. Ako významná sa ukazuje cesta vytvárania rodovo integrovaných zamestnávateľských organizácií, ktoré sa stávajú nasledovateľným príkladom pre ostatných. Plány na dosiahnutie rodovej rovnosti už nie sú neznámymi ani v zamestnávateľských organizáciách na Slovensku.

Očakávame, že aj dôsledné dodržiavanie legislatívnych ustanovení poslednej novely Zákonníka práce z roku 2007 ovplyvní vývoj v tejto oblasti. Zadefinovaním rovnakej odmeny aj za prácu rovnakej hodnoty nielen za rovnakú prácu sa pracovno - právna legislatíva Slovenskej republiky konečne posunula k štandardnej európskej legislatíve.

Posilnili sme výkon inšpekcie práce po jeho zdecimovaní v predchádzajúcom období, a to predovšetkým personálne. Orgány inšpekcie práce majú povinnosť v zamestnávateľských organizáciách kontrolovať dodržiavanie pracovnoprávných a mzdových predpisov a na základe výsledkov inšpekčnej činnosti sú orgány inšpekcie práce oprávnené ukladať opatrenia k zabezpečeniu dodržiavania právnych predpisov a to najmä v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, pracovnoprávných predpisov vrátane mzdových a vytvárania podmienok pre rovnaké zaobchádzanie so ženami a mužmi na trhu práce. Zohľadňovanie zdravotných a bezpečnostných aspektov špecifických pre prácu žien a mužov vyplýva aj zo Stratégie Spoločenstva v oblasti zdravia a bezpečnosti pri práci na obdobie rokov 2007 - 2012.

Príčinou rodového mzdového rozdiel je predovšetkým pretrvávajúce rodových stereotypov ako ustálených, zjednodušených až rigidných presvedčení o „vhodnom a primeranom“ správaní sa mužov a žien a ich „vhodných a primeraných“ vlastnostiach a ďalších psychických či sociálnych kvalitách.

Aj z tohto miesta Vás chcem vyzvať, vážené dámy, vážení páni, aby sme väčšiu spoločnú pozornosť venovali oblasti vzdelávania a výchovy bez rodových stereotypov a zvýšili pozornosť vplyvu marketingu a reklamy na rovnosť mužov a žien.

Vyzývam k nulovej tolerancii voči rodovým stereotypom v oblasti reklamy. Vyzývam tvorcov reklamy a marketingu, aby zvažovali zobrazovanie žien a mužov a zvlášť výber extrémne štíhlych žien na propagáciu výrobkov.

Napriek tomu, že si nadovšetko vážim slobodu médií sexistické urážky alebo ponižujúce obrazy žien v médiách nepatria do demokratickej spoločnosti. Aj keď má reklama mnoho pozitív, dôsledky reklamnej politiky majú ďalekosiahle následky pre zachovávanie

rodových stereotypov ich živenie a posilňovanie a stávajú sa takmer neprekonateľnou bariérou pre žiaduce zmeny.

Nadväzujúc na uvedený vývoj problematiky rovnosti žien a mužov a nutnosť plnenia záväzkov Slovenskej republiky vyplývajúcu z medzinárodných zmlúv a členstva v EÚ ako aj skutočnosti, že súčasné vládne dokumenty v tejto oblasti boli prekonané je nutné zadefinovať oblasti, ciele a princípy novej Národnej stratégie rodovej rovnosti 2009 – 2013. Dnešná konferencia je platformou pre formulovanie nových politík rodovej rovnosti. Závery konferencie budú slúžiť ako významné východisko pre ďalšie smerovanie.

Vzhľadom na to, že vývoj problematiky rovnosti žien a mužov v Slovenskej republike neustále prechádza novými fázami s novými možnosťami, výzvami a problémami je nevyhnutné čo najlepšie nastaviť politiku vlády Slovenskej republiky tak, aby došlo k dôslednému riešeniu existujúcich problémov. Stratégia ako nástroj na dosiahnutie rovnosti žien a mužov je súčasťou antidiskriminačnej politiky. Úlohou stratégie je nielen eliminácia prejavov diskriminácie, ale aj podpora a vytváranie optimálnych podmienok k dosiahnutiu rovnosti žien a mužov.

Na stratégiu bude nadväzovať akčný plán, ktorý bude následne rozpracovaný na jednotlivé rezortné akčné plány s konkrétnymi úlohami, zodpovednosťou, finančným krytím a merateľnými ukazovateľmi.

Druhou oblasťou, na ktorú sa dnešná konferencia zameriava je aktualizácia Národného akčného plánu na prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách. Aktualizácia sa bude týkať rokov 2009 -2012.

Násilie páchané na ženách má závažné spoločenské príčiny a dôsledky a preto sa úlohy smerujúce k jeho prevencii a eliminácii stávajú úlohami celospoločenského významu. Prierezovosť a náročnosť problematiky násilia na ženách, vrátane faktu, že uvedená oblasť bola tabuizovaná spôsobilo kumuláciu a navŕšenie daných problémov. Išlo nielen o nesprávne chápanie a postoje spoločnosti k násiliu páchanému na ženách ako takému, ale aj o absenciu koordinovaných, špecializovaných, rozvinutých služieb pomoci obetiam tohto násilia. Prvý akčný plán na prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách si kládol za cieľ otvoriť existujúce problémy v oblasti riešenia problematiky násilia a načrtnúť spôsoby ich riešenia. V pokračujúcom akčnom pláne, na príprave ktorého v súčasnosti pracujeme, sa budeme snažiť posúvať riešenie otvorených problémov k dôslednejším a lepším riešeniam.

Aj dnes, keď sa pripájame ku kampani UNIFEM proti násiliu na ženách dovoľm si spomenúť prvú národnú informačnú a mediálnu kampaň nadväzujúcu na kampaň Rady Európy „Zastavme domáce násilie na ženách“, ktorá prispela k prevencii a eliminácii násilia páchaného na ženách a bola finančne podporená MPSVR SR. Napriek týmto aktivitám zdôrazňujem potrebu pokračovať ďalej v informovaní odbornej aj laickej verejnosti a odstraňovať ešte stále existujúce tabu v otázkach všetkých foriem násilia páchaného na ženách.

Vážené dámy, vážení páni, dovoľte mi na záver poďakovať sa organizátorom za prípravu konferencie, vystupujúcim za angažovanosť a pripravené príspevky, lektorkám za ich odbornú gesciu konferencie a zaželať, aby sa konferencia stala skutočnou platformou pre výmenu myšlienok, skúseností a nových výziev.

Želám si, aby dnešné stretnutie prinieslo závery, ktoré budú prínosom pre zvýšenie kvality života nás všetkých.